

Nr 163

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utökning av kristendomsundervisningen i folkskolorna.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Robert Johansson m. fl.* (I: 126) och den andra inom andra kammaren av herr *Rubbestad m. fl.* (II: 183), har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att åtgärder vidtages för en utökning av kristendomsundervisningen i folkskolan i enlighet med motionernas syfte.

I motionerna har anförts följande.

Under den senaste efterkrigstiden har en allmän oro kommit till uttryck hos en övervägande del av vårt folk med anledning av den brottslighet särskilt i form av ungdomsurartning och alkoholmissbruk, som tagit sig ofta nog avskräckande former. Den alltmer tilltagande normlösheten är ett uppenbart hot mot vårt samhälle och dess gemensamhetsliv.

Man har sökt orsakerna härtill på olika håll och bl. a. på en försiggående avkristning och en allt större oförmåga hos hemmen att påverka det nya släktet. Hävdandet av kristen tro och bibringandet av kristna normer blir i ett sådant läge ett oeftergivligt villkor för att man skall kunna nå fram till ett bättre förhållande. Ett stärkande av den kristna idealbildningen och en moralisk upprustning borde därför vara en angelägen uppgift icke endast för den kristna kyrkan utan också för samhällets organ. Detta kan ske icke minst genom en grundläggande kristendomsundervisning i våra folkskolor.

Redan 1946 års skolkommision framhöll detta i sitt principbetänkande (SOU 1948: 27) å sid. 38, där det heter:

»Kristendomsämnet bör mer än de flesta ämnen kunna vara instrument för den personlighetsdanning, som är skolans viktigaste uppgift. Undervisningen i detta ämne bör ge eleverna möjlighet att på grund av sakliga upplysningar och gedigen kunskap om religionens värld på grund av insikt om frågornas allvar och livsavgörande betydelse och på grund av egna erfarenheter och egen läggning bygga upp en personlig livsåskådning.»

En viktig förutsättning härvid är emellertid att tiden för kristendomsundervisningen i skolan icke är alltför kort, utan avmätt på ett sådant sätt, att den önskvärda karaktärsdanningen kan åstadkommas. En utökning av kristendomsundervisningen med en timme per vecka torde vara erforderlig.

Statsutskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionerna från *skolöverstyrelsen*, som anförte följande.

Överstyrelsen strävar i likhet med övriga myndigheter och samhällsvårdande organ, som handlägger frågor rörande ungdomens fostran och

undervisning, att i möjligaste mån medverka till en sådan utveckling av de ungas individuella anlag, att de fostras till självständiga och ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar.

Därvid följer överstyrelsen med uppmärksamhet de symptom på en mindre önskvärd utveckling av den svenska uppväxande ungdomen, vilka består i ungdomsbrottslighet och alkoholmissbruk.

Enligt allmänna anvisningar i gällande undervisningsplaner skall skolans fostrande inflytande göra sig gällande i all dess verksamhet. Skolan skall i samarbete med hemmen främja de ungas personlighetsutveckling, även på känslolivets och viljelivets områden. Den bör genom sin anda och sin miljö söka fostra eleverna till hänsyn och yttre hyfsning och vänja dem vid att inta en saklig och prövande inställning till olika problem. Även i fråga om värderingar bör en självständig inställning främjas. Eleverna bör varnas för benägenheten att följa första bästa auktoritet.

I anslutning till denna grundsyn på skolans uppgifter, sådan den genomgående framträder i undervisningsplanens allmänna anvisningar, vill skolan med för olika åldersstadier avpassade metoder och i alla skolans ämnen och situationer, då lämpligt tillfälle yppar sig, meddela eleverna grundläggande regler för samlevnaden människor emellan.

I undervisningsplanens kursplaner och framförallt i dess anvisningar till de olika ämnena ges mera detaljerade föreskrifter om vad som skall behandlas och om i vilka sammanhang bl. a. sådana problem som de av motionärerna berörda (brottslighet och alkoholmissbruk) bör tagas upp.

I ämnet samhällskunskap behandlas bl. a. frågan om den enskilde som samhällsmedlem och om lojaliteten mot lagar och föreskrifter (Undervisningsplan för rikets folkskolor, U 55, s. 105). Undervisningen härom syftar bl. a. till att främja de ungas solidaritet med övriga medborgare och med samhället. Ungdomsbrottslighetens problem tas upp till behandling, vidare alkoholens skadeverkningar på hemliv och arbetsliv, på ekonomi och laglydnad (U 55, s. 106—107). Undervisningsplanens anvisningar till behandlingen av dessa avsnitt inom samhällskunskapen syftar till att ge dem ytterligare belysning genom kommentarer även av psykologisk art (U 55, s. 107).

Alkoholproblemet behandlas ingående förutom i samhällskunskapen även vid undervisningen i biologi med hälsolära (U 55, s. 113—115, 120) och i vissa avsnitt av ämnet hemkunskap, bl. a. vid genomgången av det goda hemmets betydelse för individ och samhälle (U 55, s. 149—151).

För de ungas inställning till religiösa och etiska frågor är undervisningen i kristendomskunskap av särskild betydelse. Framför allt gäller detta de samtal om livsåskådningsfrågor, som anbefalles i anvisningarna till detta ämne. Etiska och sociala frågor och de unga närliggande problem och livsfrågor skall emellertid behandlas även vid undervisningen i samhällskunskap och vid litteraturläsningen (U 55, s. 71). Vidare rekommenderar undervisningsplanen, att anknytning sker mellan kristendomsundervisningen och undervisningen i andra ämnen, just då frågor av denna art tas upp (U 55, s. 57 och 60).

Även i andra sammanhang — vid förtroliga samtal med klassen t. ex. på klassens timme, vid sexualundervisningen, vid familjekunskapen i ämnet hemkunskap, vid historieundervisningen och vid den förberedande yrkesvägledningen — tar lärarna upp till diskussion och genomgång med eleverna problem av likartad natur.

Överstyrelsen anser det väsentligt, att lärare och fostrare på detta sätt

inriktar ungdomens tankar på frågeställningar, som bl.a. hänger samman med deras utveckling till goda samhällsmedborgare med en av ansvarskänsla och självkänedom präglad inställning till de uppgifter, vilka de som vuxna människor och samhällsmedlemmar kommer att få.

Inom den obligatoriska skolans timplaner har avvägningen av de olika ämnenas och kursmomentens omfång skett efter mycket omsorgsfulla överväganden och med beaktande av de synpunkter och riktlinjer för undervisningen, som framlagts i Skolkommissionens betänkande, vilket bl. a. citeras av motionärerna. Timplanerna återfinns i Undervisningsplan för rikets folkskolor sid. 42—52 och i Timplaner och huvudmoment sid. 24—27.

Att i denna ämneskrets ge ämnet kristendomskunskap en extra veckotimme synes överstyrelsen ej möjligt.

Överstyrelsen har i sitt yttrande (SOU 1949: 35) över skolkommissionens betänkande uttalat, att den anser sig kunna acceptera den av kommissionens flertal företrädade grunduppfattningen rörande kristendomsundervisningens inflytande på eleverna, och delar motionärernas uppfattning att det är av väsentlig betydelse för de unga, att de i skolan meddelas sådana kunskaper, att de med insikt om vissa frågors allvar och livsavgörande betydelse kan bygga upp en personlig livsåskådning. Överstyrelsen anser att detta mål bäst främjas, om sådana strävanden — såsom undervisningsplanen avsett — genomsyrar alla personlighetsdanande undervisningsmoment i skolarbetet. Det är enligt överstyrelsens mening icke uppenbart, att skolan blir bättre skickad att fostra eleverna, om ämnet kristendomskunskap tilldelas ytterligare en veckotimme, vare sig detta sker genom utökning av det totala veckotimantalet för eleverna eller genom uteslutning av en veckotimme från något annat ämne. Undervisningen i ämnet har redan nu ett utrymme, som inte bör undervärderas.

Överstyrelsen kan således ej biträda de synpunkter eller dela de förhoppningar angående inverkan av en extra veckotimme kristendomskunskap, som framlagts i här berörda motioner.

Under hänvisning till vad som i det föregående anförts får överstyrelsen avstyrka bifall till de i första och andra kammaren väckta motionerna.

Utskottet. Den för folkskolan gällande undervisningsplanen fastställdes av Kungl. Maj:t den 4 juni 1954.

Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande anført, att avvägningen av de olika ämnenas och kursmomentens omfång skett efter mycket omsorgsfulla överväganden och med beaktande av de synpunkter och riktlinjer för undervisningen, som framlagts av skolkommissionen, och finner det icke möjligt att i denna ämneskrets ge kristendomskunskap en extra veckotimme.

Enligt de i undervisningsplanen ingående allmänna anvisningarna skall skolans fostrande inflytande göra sig gällande i all dess verksamhet. För de ungas inställning till religiösa och etiska frågor är undervisningen i kristendomskunskap av särskild betydelse, framför allt samtalen om livsåskådningsfrågor. Överstyrelsen framhåller emellertid att etiska och sociala frågor samt problem och livsfrågor, som är av speciell aktualitet för de unga, även tages upp i samband med undervisningen i andra ämnen.

Utskottet delar den oro motionärerna givit uttryck åt inför ungdoms-

brottslighet och alkoholmissbruk. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört är utskottet likväl icke berett att biträda det i de förevarande motionerna framställda yrkandet. Utskottet får emellertid i anslutning till den mening, varåt överstyrelsen givit uttryck, understryka, att målet för skolans arbete — att meddela de unga sådana kunskaper, att de kan bygga upp en personlig livsåskådning — bäst synes främjas genom att strävandena i denna riktning får genomsyra alla personlighetsdanande undervisningsmoment i skolarbetet. På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionerna I: 126 och II: 183 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 november 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, fröken Andersson, herrar Thun, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Herbert Larsson och Nestrup; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Malmborg, Rubbestad, Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Karlsson i Olofström, Nilsson i Göingegården, fröken Olsson, herrar Wedén, Lassinantti, Johansson i Norrköping och fröken Vinge.

Reservationer

1) av fröken *Andersson*, herrar *Rubbestad* och *Staxäng*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I de förevarande motionerna har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om vidtagande av åtgärder för en utökning av kristendomsundervisningen i folkskolan.

Motionärerna känner en oro över den brottslighet, särskilt i form av ungdomsurartning och alkoholmissbruk, som ofta nog tagit sig avskräckande former, och de anser att ett stärkande av den kristna idealbildningen och en moralisk upprustning är en angelägen uppgift. Skolöverstyrelsen har i sitt yttrande över skolkommissionens betänkande (SOU 1949: 35) uttalat, att överstyrelsen ansåge sig kunna acceptera den av kommissionens flertal före-

trädde grunduppfattningen rörande kristendomsundervisningens inflytande på eleverna. Överstyrelsen har vidare i sitt över de nu föreliggande motionerna I: 126 och II: 183 avgivna yttrande framhållit, att överstyrelsen delade motionärernas uppfattning därom att det vore av väsentlig betydelse för de unga att de i skolan meddelades sådana kunskaper att de med insikt om vissa frågor allvar och livsavgörande betydelse kunde bygga upp en personlig livsåskådning.

Visst är det sant såsom överstyrelsen framhållit att etiska och sociala frågor samt problem och livsfrågor, som är av speciell aktualitet för de unga, även kan tagas upp i samband med undervisningen i andra ämnen. Då utskottet emellertid delar den oro som motionärerna givit uttryck åt inför ungdomsbrottsligheten och alkoholmissbruket samt dessutom godkänner det uttalande om kristendomens betydelse som tidigare givits uttryck för, torde det vara ett rimligt krav att något ytterligare öka tiden för kristendomsundervisningen i folkskolan. Visserligen fastställdes undervisningsplanen efter mycket omsorgsfullt övervägande så sent som år 1954, men i år gjordes ju en viss ändring beträffande matematikundervisningen, och nog tycker man att det borde vara möjligt att med litet god vilja kunna få till stånd en ändring även i förevarande hänseende, en ändring som kanske ur karaktärsdanningens synpunkt skulle kunna medföra goda resultat.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 126 och II: 183, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder vidtages för en utökning av kristendomsundervisningen i folkskolan i enlighet med motionernas syfte.

2) av herr *Malmberg*.